

<https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.1.55-66>

УДК 378:351.851:004.89

Марія Шкурат

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

<https://orcid.org/0009-0006-2355-3953>

ДОСЛІДЖЕННЯ І СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН У ДЕРЖАВНИХ ПОЛІТИКАХ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано ключові глобальні тенденції, що впливають на систему вищої освіти, зокрема цифровізацію, використання штучного інтелекту, інтернаціоналізацію, забезпечення безпеки й інклюзивності, а також інтеграцію принципів сталого розвитку. Розглянуто вплив пандемії COVID-19 як визначального каталізатора цифрової трансформації в навчанні та організації освітніх процесів. Досліджено низку викликів, пов'язаних із забезпеченням якості онлайн-навчання. Особливу увагу приділено використанню штучного інтелекту як чинника, що сприяє трансформації освітніх процесів, зокрема через автоматизацію адміністративних функцій або персоналізацію навчальних траєкторій студентів. Штучний інтелект відкриває нові можливості для інтерактивного навчання, створення адаптивних навчальних платформ та аналізу великих масивів освітніх даних, що дає змогу більш ефективно реагувати на сучасні потреби. Водночас це зумовлює виникнення етичних викликів, як-от необхідність запобігання академічним порушенням, пов'язаним із недобросовісним використанням генеративних мовних моделей. Додатково постають правові питання щодо захисту конфіденційності даних студентів і впливу автоматизованих рішень на академічну доброчесність загалом. Інтеграція штучного інтелекту в освітній процес потребує комплексного підходу, що враховує технічні, етичні та правові аспекти. Проаналізовано роль інтернаціоналізації в адаптації освітніх програм до глобальних стандартів і підвищення конкурентоспроможності університетів. Реалізація антикорупційних стратегій, зокрема цифровізація державних послуг і забезпечення правового захисту викривачів, є основними складниками підвищення прозорості та ефективності управління у сфері вищої освіти. Інтеграція інноваційних технологій, міжнародних стандартів та принципів доброчесності сприяє сталому розвитку системи вищої освіти.

Ключові слова: вища освіта, державна політика та освіта, запобігання корупції, тренди.

Сучасна система вищої освіти перебуває на етапі суттєвих змін, які визначаються низкою глобальних тенденцій, що впливають як на зміст освітніх програм, так і на саму структуру закладів освіти. Пандемія COVID-19 стала каталізатором процесу цифровізації вищої освіти, що дало змогу закладам вищої освіти перейти на новий рівень надання освітніх послуг, використовуючи дистанційні та цифрові інструменти. Водночас ці зміни очікувано спричиняють низку нових проблем і завдань для системи вищої освіти як в Україні, так і в світі. Це також створило нові виклики, зокрема щодо якості навчання, підготовки кадрів.

Попри позитивні та інноваційні зміни у вищій освіті (цифровізація освітніх послуг, інтернаціоналізація освіти), залишаються загрози академічній доброчесності та виклики в управлінні закладами вищої освіти. Особливо актуальною є проблема корупції в системі вищої освіти, що є одним із головних бар'єрів для забезпечення якісної освіти. Цифровізація державних послуг і впровадження електронних платформ для державних закупівель значно знижують ризики корупційних дій та підвищують прозорість у цій сфері. Забезпечення захисту прав викривачів корупції стає окремою тенденцією у сфері антикорупційних політик, що сприяє розвитку доброчесності у вищій освіті. Зміна підходів до сутності вищої освіти, яка охоплює інтеграцію технологій, антикорупційних механізмів і міжнародних стандартів, стає основою для її подальшого розвитку з огляду на глобальні виклики сьогодення.

Отже, дослідження цих процесів є критично важливим для забезпечення стійкості системи вищої освіти, забезпечення рівного доступу до якісної освіти та формування освітньої системи, що є адаптивною до майбутніх глобальних стандартів і можливих загроз.

Сучасні тенденції у сфері вищої освіти суттєво трансформують освітній процес, що зумовлює необхідність комплексного аналізу їхнього впливу.

Мета цієї статті полягає в аналізі сучасних глобальних тенденцій розвитку вищої освіти (як-от цифровізація, інтернаціоналізація, стрімкий розвиток і поширення використання штучного інтелекту), а також дослідженні їхнього впливу на систему вищої освіти, включно з антикорупційними механізмами та забезпеченням академічної доброчесності. Особливу увагу приділено визначенню цих процесів як інтегральних чинників трансформації системи вищої освіти.

Аналіз тенденцій у вищій освіті базується на огляді останніх праць, у яких досліджено визначальні чинники трансформації освітніх процесів: цифровізацію, використання штучного інтелекту та інтернаціоналізацію вищої освіти. Зокрема, дослідження асоціації освітніх технологій, що надає аналітику для закладів вищої освіти – EDUCAUSE, наголошує на важливості цифрових платформ для забезпечення доступу до освітніх послуг та оптимізації адміністративних процесів, особливо в умовах пандемії COVID-19. Джойс Кох (Joyce Koh) та Бен Деніел (Ben Daniel) досліджують використання штучного інтелекту (ШІ) у вищій освіті, зокрема його вплив на персоналізацію навчальних процесів і супутні етичні ризики. Деббі Коттон (Debby Cotton), Пітер Коттон (Peter Cotton) та Рубен Шипвей (Reuben Shipway) зосереджуються на питаннях академічної доброчесності, пов'язаних із застосуванням ШІ в навчальному процесі, та необхідності впровадження нових механізмів контролю за плагіатом. Девід Басял (Devid Basyal) аналізує потенціал цифрових технологій у сфері державного управління для зниження корупційних ризиків через прозорість даних і автоматизацію процесів, проте наголошує, що цифровізація потребує комплексного підходу, зокрема правових гарантій захисту даних.

У межах цього дослідження використано комплексний підхід, що спирається на міждисциплінарний аналіз взаємозв'язку цифровізації, технологій штучного інтелекту та антикорупційних політик у вищій освіті. Окрему увагу приділено ролі цифрових технологій у забезпеченні прозорості освітніх процесів та зміцненні академічної доброчесності.

Попри значний масив наукових праць, недостатньо дослідженими є питання ефективності комплексного застосування цифрових інструментів для запобігання корупції в системі вищої освіти, а також практичних аспектів інтеграції ШІ в навчальні процеси з урахуванням етичних викликів. Це своєю чергою свідчить про необхідність подальших досліджень, зосереджених на аналізі впливу цифрових технологій як інструменту забезпечення прозорості та підвищення ефективності управління у сфері вищої освіти.

Пандемія COVID-19 стала каталізатором структурних змін у системі вищої освіти, що зумовило значну цифровізацію навчальних процесів¹. Цифрові освітні платформи в закладах вищої освіти стали невіддільною частиною освітнього простору, забезпечуючи безперервність навчання в умовах криз. Наприклад, згідно з результатами дослідження за 2023 рік міжнародної недержавної дослідницької платформи EDUCAUSE, що спеціалізується на вивченні впливу технологій на вищу освіту², університети значно розширили використання цифрових платформ для забезпечення доступу до освітніх послуг та оптимізації адміністративних процесів, що дало змогу студентам продовжувати навчання навіть в умовах глобальних кризових ситуацій. За прогнозами³, глобальний ринок онлайн-освіти до 2026 р. зросте до 457,8 мільярда доларів США (з 250,8 мільярда доларів США у 2020 р.), із середньорічним темпом зростання (CAGR) на рівні 10,3 % упродовж зазначеного періоду.

Цифровізація супроводжується значними викликами для сфери вищої освіти. Результати досліджень⁴ свідчать про те, що однією з основних проблем, з якими стикаються заклади вищої освіти, є підготовка кадрів, здатних ефективно працювати з цифровими інструментами, та забезпечення якості онлайн-навчання для студентів. Окрім цього, проблема модернізації цифрової інфраструктури та її адаптація також стає важливим питанням для закладів вищої освіти по всьому світу.

Розвиток штучного інтелекту змінює підходи до навчального процесу та саме навчання для всіх учасників процесу: викладачів, студентів, адміністрації університету тощо. За результатами дослідження⁵, понад 70 % студентів у різних державах використовують ШІ для підготовки навчальних матеріалів та аналізу даних, що свідчить про значний вплив ШІ на освітню систему. Автоматичне оцінювання робіт, розпізнавання мови та персоналізовані рекомендації – це лише деякі з аспектів, у яких ШІ здатний вдосконалити навчальний процес.

Проте використання ШІ у вищій освіті створює серйозні етичні проблеми та виклики. Група науковців⁶ розглянула ризики, пов'язані із застосуванням генеративних мовних моделей ШІ, зокрема ChatGPT. ШІ здатен створювати тексти на основі аналізу великих обсягів інформації, що може призвести до зловживань у студентських роботах та порушень академічної доброчесності. Автори статті наголошують на важливості розроблення нових механізмів запобігання плагіату та недобросовісному використанню ШІ для впровадження в систему вищої освіти та закладів освіти. Проте варто зазначити, що штучний інтелект гіпотетично здатний допомогти з моніторингом академічної доброчесності, зменшуючи суб'єктивність оцінювання. Це може знизити ризики, пов'язані з корупційними практиками під час оцінювання результатів студентів, та сприятиме побудові більш прозорої системи освіти.

Одним із ключових трендів сучасності є увага до ментального здоров'я людей у XXI столітті. Це зумовлено низкою нових викликів, які постали перед людьми в різних сферах, включно з вищою освітою. Останні дослідження показують, що глобальні події, як-от пандемія

¹ Charles R. Graham, Ganbat Danaa, Tserenchimed Purevsuren, Adriana Martinez, Cinthia Bittencourt Spricigo, Barbara Maria Camilotti, and Tserenkhand Batsukh, "Digital Learning Transformation in Higher Education: International Cases of University Efforts to Evaluate and Improve Blended Teaching Readiness," *Education Sciences* 13, no. 11 (2023): 1143, <https://doi.org/10.3390/educsci13111143>.

² EDUCAUSE, *2023 Higher Education Trend Watch*, <https://www.educause.edu/ecar/research-publications/higher-education-trend-watch/2023>.

³ *Global E-Learning Market to Reach \$457.8 Billion by 2026*, GlobeNewswire, July 13, 2021, <https://www.globenewswire.com/news-release/2021/07/13/2262081/0/en/Global-E-Learning-Market-to-Reach-457-8-Billion-by-2026.html>.

⁴ Graham, Danaa, Purevsuren, Martinez, Spricigo, Camilotti, and Batsukh, "Digital Learning Transformation in Higher Education: International Cases of University Efforts to Evaluate and Improve Blended Teaching Readiness."

⁵ Joyce Hwee Ling Koh and Ben Kei Daniel, "Shifting Online During COVID-19: A Systematic Review of Teaching and Learning Strategies and Their Outcomes," *International Journal of Educational Technology in Higher Education* 19 (2022): 56, <https://doi.org/10.1186/s41239-022-00361-7>.

⁶ Debby R. E. Cotton, Peter A. Cotton, and J. Reuben Shipway, "Chatting and Cheating: Ensuring Academic Integrity in the Era of ChatGPT," *Innovations in Education and Teaching International* 61, no. 2 (2024): 228–39, <https://doi.org/10.1080/14703297.2023.2190148>.

COVID-19, серйозно вплинули на психічний стан студентів у всьому світі. Дослідники^{7, 8} наголошують, що соціальні та економічні наслідки пандемії створили умови в суспільстві для зростання рівня депресії, тривоги та інших психічних розладів серед здобувачів освіти. Враховуючи ці виклики, заклади вищої освіти починають активно впроваджувати програми підтримки психічного здоров'я серед студентів. Аналізуючи досвід Великої Британії та Ірландії, Дункан Кросс і Джулі Прескотт⁹ пропонують використовувати технологічні рішення, зокрема когнітивно-поведінкову терапію (КПТ) як ефективний інструмент для підтримки студентів з проблемами тривожності, депресії, стресу та порушення сну. Проблема ментального здоров'я загострюється в період глобальних криз, як-от війна в Україні. Дослідження останніх років¹⁰ показує, що навіть студенти, які мешкають за межами безпосередньо постраждалих регіонів, переживають значні емоційні потрясіння. Отже, важливо розширювати програми психічної допомоги, які можуть адаптуватися до нових реалій та викликів.

Домінантним трендом залишається розвиток інтернаціоналізації вищої освіти та англійської мови як мови науки та академічної роботи. Важливо розрізнити глобалізацію та інтернаціоналізацію. Хоча дехто з дослідників¹¹ розглядає глобалізацію як окремий тренд у системі вищої освіти, але це ширший економічний тренд, тоді як інтернаціоналізація стосується конкретних політик і практик, які академічні установи впроваджують для реагування на глобальні виклики. Університети впроваджують інтернаціоналізацію з різних причин, серед яких підвищення академічної репутації, генерація доходу, сприяння культурному обміну та надання можливостей для глобальної освіти.

Інтернаціоналізація вищої освіти як стратегічний процес набуває все більшої актуальності в сучасних умовах глобалізації. Вона передбачає не лише збільшення мобільності студентів і науковців, а й адаптацію навчальних програм до міжнародних стандартів та інтеграцію інтернаціональних компонентів у навчальні процеси¹². Одним з основних аспектів є створення умов для міжнародної співпраці, що сприяє розвитку як академічних програм, так і досліджень. Наприклад, через програми на кшталт Еразмус+ або співпрацю з міжнародними організаціями (ОЕСР, ЮНЕСКО) університети залучають студентів з усього світу, сприяючи їхньому професійному розвитку та міжкультурному обміну. На міжнародному рівні програми на кшталт Еразмус+ або «Глобальне партнерство в галузі освіти» (*Global Partnership for Education*) демонструють, як міжнародні стратегії можуть сприяти реформуванню вищої освіти. Вони знижують бар'єри для студентської мобільності, сприяють оптимізації навчальних програм та стимулюють університети до адаптації своїх програм до глобальних стандартів¹³. Інтернаціоналізація як тренд відіграє ключову роль у поліпшенні якості освіти, оскільки сприяє обміну знаннями та найкращими практиками.

Вища освіта відіграє одну з основних ролей у забезпеченні довготривалого економічного зростання через впровадження принципів сталого розвитку в освітні програми, дослідження

⁷ Wenjun Cao, Ziwei Fang, Guoqiang Hou, Mei Han, Xinrong Xu, Jiabin Dong, Jianzhong Zheng, "The Psychological Impact of the COVID-19 Epidemic on College Students in China," *Psychiatry Research* 287 (2020): 112934, <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112934>.

⁸ Ravi Philip Rajkumar, "COVID-19 and Mental Health: A Review of the Existing Literature," *Asian Journal of Psychiatry* 52 (2020): 102066, <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102066>.

⁹ Duncan Cross and Julie Prescott, "Editorial: Online and Technology-Based Mental Health Support in Higher Education," *Frontiers in Education* 9 (2024): 1366046, <https://doi.org/10.3389/educ.2024.1366046>.

¹⁰ Daniela Raccanello et al., "Coping and Emotions of Global Higher Education Students to the Ukraine War Worldwide," *Scientific Reports* 14, no. 1 (2024), <https://doi.org/10.1038/s41598-024-59009-3>.

¹¹ Олександр Піфко, «Глобальні тренди у вищій освіті: перспективи розвитку та модернізації вітчизняної політики», *Правова держава* 52 (2023): 42–7, <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.52.291721>.

¹² Philip G. Altbach and Jane Knight, "The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities," *Journal of Studies in International Education* 11, no. 3–4 (2007): 290–305, <https://doi.org/10.1177/1028315307303542>.

¹³ Anna Siri, Cinzia Leone, and Rita Bencivenga, "Equality, Diversity, and Inclusion Strategies Adopted in a European University Alliance to Facilitate the Higher Education-to-Work Transition," *Societies* 12, no. 5 (2022): 140, <https://doi.org/10.3390/soc12050140>.

та управлінські практики¹⁴. Згідно зі звітами ЮНЕСКО¹⁵ та Світового банку¹⁶, вища освіта забезпечує підготовку кваліфікованих фахівців, які здатні впроваджувати нові технології, розробляти екологічно чисті бізнес-процеси та сприяти зменшенню вуглецевого сліду в промислових секторах. Університети стають платформою для наукових досліджень, які мають на меті розроблення інноваційних рішень. Заклади вищої освіти все частіше¹⁷ адаптують свої освітні програми до сучасних викликів, забезпечуючи студентів знаннями для управління складними системами взаємодії економіки, екології та суспільства. Наприклад, трансформація освіти, запропонована у звітах ЮНЕСКО, передбачає міждисциплінарний підхід до навчання, який дає змогу студентам краще розуміти глобальні виклики.

Науковці також досліджують процес оптимізації мережі закладів вищої освіти, а саме об'єднання університетів та реструктуризацію¹⁸. Як зазначають Світлана Калашнікова та Олена Оржель, зміна кількості студентів, необхідність модернізації інфраструктури та впровадження сучасних технологій змушують заклади вищої освіти шукати ефективні шляхи оптимізації процесів. Прикладом таких змін є об'єднання університетів у різних державах світу або створення академічних альянсів та співпраця між університетами¹⁹. У Європі дедалі частіше виникають консорціуми університетів, які спільно використовують інфраструктуру, зменшуючи витрати. Оптимізація дає змогу поліпшити якість освітніх послуг завдяки раціональному використанню ресурсів. Заощаджені кошти можна спрямувати на розвиток наукових досліджень, професійне зростання викладачів і поліпшення студентських сервісів. Прикладом успішної оптимізації є університети в Австралії та Норвегії: завдяки реструктуризації управління ресурсами стало більш ефективним, поліпшилися результати навчальної діяльності²⁰. Попри значні переваги, оптимізація закладів вищої освіти супроводжується ризиками. Головним викликом є необхідність збереження академічної свободи та забезпечення високої якості навчального процесу.

Окреме місце в наукових дослідженнях займає проблема корупції в системі вищої освіти, що має тенденційний характер. Антикорупційні державні політики, які впроваджує влада різних держав, мають зменшувати рівень корупції в закладах освіти та освітньому процесі загалом. Необхідно проводити аналіз таких державних політик, їх зміни та характерних рис. На думку дослідників²¹, електронне урядування (*e-government*) справді може позитивно впливати на зниження корупції внаслідок прозорості та підзвітності, однак цей вплив є відносно умовним і може залежати від політичної стабільності держави, ефективності уряду та рівня економічного та демократичного розвитку держави. Аналіз реалізації цифровізації в Південній Кореї свідчить про те, що впровадження державної політики з систем електронного урядування дало змогу досягти значних успіхів у підвищенні прозорості

¹⁴ Наталія Внукова, Галина Сотська, «Трансформація освіти для досягнення цілей сталого розвитку – 2030: нова педагогічна парадигма», *Вісник Кафедри ЮНЕСКО Неперервна професійна освіта XXI століття* 7, № 1 (2023): 7–21, [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(7\).2023.7-21](https://doi.org/10.35387/ucj.1(7).2023.7-21).

¹⁵ UNESCO, *New Report Calls for Higher Education Institutions to Embrace the 2030 Agenda*, February 15, 2022, <https://www.unesco.org/en/articles/new-report-calls-higher-education-institutions-embrace-2030-agenda>.

¹⁶ World Bank, *Support to Countries throughout the Education Cycle*, <https://www.worldbank.org/en/topic/education/overview>.

¹⁷ Іванна Запукляк, Леся Вербовська, Назарій Маланюк, Марина Бойко, «Зміни закладів вищої освіти на шляху до сталого розвитку», *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (серія «Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості»)* 2, № 28 (2023): 96–107, [https://doi.org/10.31471/2409-0948-2023-2\(28\)-96-107](https://doi.org/10.31471/2409-0948-2023-2(28)-96-107).

¹⁸ Світлана Калашнікова, Олена Оржель, «Оптимізація мережі закладів вищої освіти: теоретичні особливості та практичні рекомендації», *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»* 13 (2022): 89–129, <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-89-129>.

¹⁹ Adrian Curaj, Luke Georghiou, Jennifer Cassingena Harper, and Eva Egron-Polak, eds., *Mergers and Alliances in Higher Education* (Cham: Springer International Publishing, 2015), <https://doi.org/10.1007/978-3-319-13135-1>.

²⁰ Калашнікова, Оржель, «Оптимізація мережі закладів вищої освіти: теоретичні особливості та практичні рекомендації».

²¹ David Kumar Basyal, Narayan Poudyal, and Ji-Won Seo, “Does E-government Reduce Corruption? Evidence from a Heterogeneous Panel Data Model,” *Transforming Government: People, Process and Policy* 12, no. 2 (2018): 134–54, <https://doi.org/10.1108/tg-12-2017-0073>.

урядових процесів, зокрема завдяки зниженню кількості контактів між громадянами та чиновниками. Це сприяло підвищенню довіри до урядових органів і створило умови для більш відкритого управління. Отже, найважливіше, чому сприяє цифровізація в боротьбі з корупцією, – це зменшення впливу людського чинника, зокрема через зниження рівня бюрократії і необхідності особистих контактів між громадянами та державними службовцями. Проте, за висновками науковців, цифровізація не є панацеєю, її мають доповнювати інші антикорупційні заходи. Вивчаючи різні аспекти впровадження цифрових технологій для боротьби з корупцією, дослідники застерігають, що, попри певні успіхи, існують ризики зловживань у цифровому середовищі²².

Цифровізація державних послуг як антикорупційний інструмент може бути ефективною за умови її комплексного впровадження та використання в поєднанні з іншими антикорупційними заходами. Простежується стійка тенденція до забезпечення прав та захисту викривачів корупції, що стала невіддільним компонентом антикорупційної політики в багатьох державах²³. Викривачі корупції відіграють інтегральну роль у виявленні неправомірних дій всередині державних інституцій, приватного сектору, закладів освіти тощо, а їх захист забезпечує можливість прозорого функціонування суспільства. Викривачів корупції розглядають як важливих акторів у системі антикорупції, особливо в державах Європейського Союзу, США та деяких державах Азії. Вони можуть надати інформацію, що допомагає виявляти приховані корупційні схеми та забезпечувати прозорість у державних і приватних структурах. Викривачі, діючи у визначених правових межах, допомагають виявляти зловживання, які інакше залишалися б прихованими від громадськості та органів правопорядку²⁴. Проте ефективність роботи викривачів великою мірою залежить від напрацювання інфраструктури підтримки, яка охоплює правові механізми захисту їхнього статусу, а також постійне стимулювання викривачів до співпраці. Водночас вітчизняні науковці²⁵ наголошують на необхідності врахування етичних аспектів, пов'язаних із діяльністю викривачів. Одним із ключових викликів є забезпечення балансу між правами викривачів і правами осіб, яких звинувачують у корупції. Існує ризик, що без належного правового регулювання викривачі можуть використовувати свої повноваження для особистої вигоди або з метою маніпулювання інформацією. Дослідження, проведені у США та державах Азії²⁶, показали, що існує тісний взаємозв'язок між рівнем корупції та обізнаністю суспільства про роль викривачів.

Разом із зазначеними вище механізмами прозорість і підзвітність державних органів та структур є фундаментальними елементами антикорупційних заходів, що впроваджуються у всьому світі та стосуються, зокрема, сфери вищої освіти. Дослідження, проведене з 2006 до 2015 р.²⁷ (за допомогою машинного аналізу було опрацьовано понад 3 мільйони закупівель), виявило тенденцію до зменшення рівня корупції, якщо дані про державні закупівлі стають більш відкритими. Це підтверджує, що прозорість є критичним чинником для боротьби з корупцією. Впровадження цифрових платформ для державних закупівель, як-от українська система ProZorro, демонструє успішну практику, що дає змогу знизити корупційні ризики та забезпечити конкурентність на ринку²⁸. Електронні тендерні системи мінімізують вплив

²² Isabelle Adam and Mihály Fazekas, “Are Emerging Technologies Helping Win the Fight Against Corruption? A Review of the State of Evidence,” *Information Economics and Policy* 57 (2021): 100950, <https://doi.org/10.1016/j.infoecopol.2021.100950>.

²³ Rashmi Chordiya, Meghna Sabharwal, Jeannine E. Relly, and Evan M. Berman, “Organizational Protection for Whistleblowers: A Cross-National Study,” *Public Management Review* 22, no. 4 (2019): 527–52, <https://doi.org/10.1080/14719037.2019.1599058>.

²⁴ David Freeman Engstrom, “Whither Whistleblowing? Bounty Regimes, Regulatory Context, and the Challenge of Optimal Design,” *Theoretical Inquiries in Law* 15, no. 2 (2014): 605–634, <https://doi.org/10.1515/til-2014-0213>.

²⁵ Катерина Бугайчук, «Міжнародні та зарубіжні стандарти правового статусу та захисту викривачів корупції та їх імплементація в національну практику», *Юридичний науковий електронний журнал* 1 (2023), <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/158>.

²⁶ Chordiya, Sabharwal, Relly, and Berman, “Organizational Protection for Whistleblowers: A Cross-National Study.”

²⁷ Monika Bauhr, Ágnes Czibik, Jenny de Fine Licht, and Mihály Fazekas, “Lights on the Shadows of Public Procurement: Transparency as an Antidote to Corruption,” *Governance* 33, no. 3 (2019): 495–523, <https://doi.org/10.1111/gove.12432>.

²⁸ Oleksandra Kubatko, Diana Kharchenko, Vladyslav Piven, and Dmytro Lytvynenko, “The Role of Economic and Digital Factors in Combating Corruption,” *Economy and Society* 48 (2023), <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-19>.

людського чинника, а також надають можливість громадському сектору контролювати процеси закупівель у режимі реального часу. Залучення громадськості до моніторингу процесів через відкриті дані є важливим елементом у боротьбі з корупцією у сфері вищої освіти та підвищенні довіри до державних інституцій.

У цій статті використано описовий підхід для вивчення сучасних тенденцій у системі вищої освіти, що базувався на аналізі наукового доробку та аналітичних звітів останніх років. Застосовано загальнонаукові методи, що дали змогу комплексно проаналізувати наявні напрацювання. Основними методами дослідження стали аналіз та синтез, які допомогли глибше розглянути окремі аспекти тенденцій і впливу, наприклад, цифровізації та штучного інтелекту, на систему вищої освіти, зокрема їхній потенціал у підвищенні якості навчання та адміністративної діяльності. Водночас метод аналізу та синтезу дав змогу виокремити основні тенденції у сфері вищої освіти. На етапі аналізу окремі наукові дослідження розглянуто крізь призму основних положень та висновків, що дало змогу визначити ключові пункти, запропоновані в огляді літератури. Під час синтезу зібраних матеріалів здійснено узагальнення та об'єднання в логічну структуру виокремлених тенденцій у сфері вищої освіти. Також використано методи індукції та дедукції, щоб на основі окремих наукових досліджень зробити висновки стосовно актуальних трендів у сфері антикорупційних практик та їхнього місця в розвитку системи вищої освіти. Індуктивний метод полягав у дослідженні конкретних прикладів цифровізації у сфері вищої освіти серед держав світу, зокрема у США, Великій Британії. Застосування порівняльного аналізу дало змогу порівняти практики, які впроваджуються в різних державах, виявити відмінні та спільні риси в антикорупційних державних політиках, подібні системи. Метод класифікації якісних даних сприяв систематизації ключових підходів та тенденцій у вищій освіті, що дало змогу структурувати матеріал і зробити висновки. Застосування перелічених вище методів дало змогу структурувати великий масив якісних даних, напрацювань та досліджень і зробити висновки щодо ефективності різних підходів у питаннях глобальних викликів та перспектив розвитку сучасних освітніх процесів.

Аналіз актуальних тенденцій у вищій освіті показує, що цифровізація, штучний інтелект, дотримання безпеки та інклюзивності, а також міжнародна співпраця є ключовими напрямками розвитку в сучасному освітньому просторі.

Зокрема, впровадження цифрових технологій під час пандемії COVID-19 суттєво змінило структуру навчального процесу. Згідно з дослідженнями EDUCAUSE, університети значно розширили використання цифрових платформ, що забезпечило безперервність навчання в умовах кризи. Водночас зростання залежності від цифрових інструментів та платформ виявило нові виклики для університетів. Підготовка викладачів до роботи з новими технологіями, модернізація інфраструктури та забезпечення якості онлайн-навчання стали надзвичайно значущими завданнями, що потребують невідкладного вирішення.

Важливим аспектом є також розвиток штучного інтелекту (ШІ), який дедалі більше впливає на освітні процеси. ШІ не тільки полегшує автоматизацію адміністративних процесів та оцінювання, але й викликає серйозні етичні питання щодо академічної доброчесності. Це ставить перед закладами вищої освіти завдання впровадження додаткових механізмів контролю та підтримки етичних стандартів. Проблеми безпеки та інклюзивності також є суттєвими викликами для сучасної освіти. Зростання кіберзагроз і необхідність захисту персональних даних підштовхують університети до вдосконалення політик кібербезпеки.

Стратегічно значущим напрямом розвитку вищої освіти залишається інтернаціоналізація. Збільшення студентської мобільності, інтеграція міжнародних стандартів і програм сприяють підвищенню якості освіти та забезпечують обмін найкращими практиками між державами. Однак суттєвою проблемою є забезпечення рівних можливостей для студентів незалежно від їхнього економічного або соціального статусу, що потребує розроблення стратегій підтримки з боку університетів та урядів. Загалом аналіз підтверджує, що зміни в системі вищої освіти є складним і багатовимірним процесом, який вимагає як технологічних інновацій, так і підтримки етичних і соціальних стандартів.

Сталий розвиток також стає ключовим трендом у сфері вищої освіти. Університети беруть активну участь у розвитку екологічно чистих технологій та бізнес-моделей, що дає змогу зменшити вуглецевий слід промисловості та сприяти сталому економічному розвитку. Водночас інтеграція сталих підходів у навчальні програми потребує значних інвестицій та адаптації навчальних планів. Стосовно антикорупційних практик варто зазначити, що впровадження цифрових послуг є ефективним засобом мінімізації корупційних ризиків. Однак використання цих інструментів не може повністю розв'язати проблему.

Проведене дослідження дало змогу проаналізувати та узагальнити ключові тенденції, які формують сучасну систему вищої освіти, та виділити найпоширеніші антикорупційні заходи. Цифровізація навчального процесу і впровадження штучного інтелекту не лише полегшили доступ до освітніх послуг, а й значно змінили структуру освітніх установ, підвищивши їхню ефективність. Ці зміни створюють нові виклики перед системою вищої освіти, зокрема забезпечення належної підготовки викладачів та адміністрації закладів освіти до роботи з новітніми технологіями, а також питаннями кібербезпеки та захисту даних. Інтернаціоналізація залишається домінантним вектором розвитку вищої освіти, сприяючи культурному обміну, мобільності студентів та викладачів, а також підвищенню якості освітніх програм. Важливим аспектом є інтеграція міжнародних стандартів у навчальні процеси, що дає змогу адаптувати освіту до глобальних викликів і підвищити конкурентоспроможність випускників на міжнародному ринку праці. На окрему увагу заслуговує впровадження принципів сталого розвитку в навчальні програми вищої освіти. Університети відіграють центральну роль у підготовці фахівців, здатних впроваджувати бізнес-моделі та розробляти рішення для адаптації до глобальних змін. Виділено основні антикорупційні механізми. Зокрема, цифровізація державних послуг і захист прав викривачів демонструють високу ефективність у боротьбі з корупцією в державному секторі та освітній сфері. Використання цифрових платформ для зниження впливу людського чинника мінімізує ризики корупційних дій і підвищує прозорість управління державними структурами, зокрема у сфері освіти. Розвиток системи вищої освіти та її модернізація мають спиратися на інноваційні технології, інтеграцію міжнародних стандартів, а також ефективну антикорупційну державну політику. Це дасть змогу забезпечити високу якість освітніх послуг, підвищити прозорість і ефективність управління закладами освіти, а також підготувати фахівців, здатних реагувати на виклики сучасності.

Список використаної літератури

- Бугайчук, Катерина. «Міжнародні та зарубіжні стандарти правового статусу та захисту викривачів корупції та їх імплементація в національну практику». *Юридичний науковий електронний журнал* 1 (2023): 665–9. http://www.lsej.org.ua/1_2023/158.pdf, <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/158>.
- Внукова, Наталія, і Галина Сотська. «Трансформація освіти для досягнення цілей сталого розвитку – 2030: нова педагогічна парадигма». *Вісник Кафедри ЮНЕСКО Неперервна професійна освіта XXI століття* 7, № 1 (2023): 7–21. [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(7\).2023.7-21](https://doi.org/10.35387/ucj.1(7).2023.7-21).
- Запухляк, Іванна, Леся Вербовська, Назарій Маланюк і Марина Бойко. «Зміни закладів вищої освіти на шляху до сталого розвитку». *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (серія «Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості»)* 2, № 28 (2023): 96–107. [https://doi.org/10.31471/2409-0948-2023-2\(28\)-96-107](https://doi.org/10.31471/2409-0948-2023-2(28)-96-107).
- Калашнікова, Світлана, та Олена Оржель. «Оптимізація мережі закладів вищої освіти: теоретичні особливості та практичні рекомендації». *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»* 13 (2022): 89–129. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-89-129>.
- Піфко, Олександр. «Глобальні тренди у вищій освіті: перспективи розвитку та модернізації вітчизняної політики». *Правова держава* 52 (2023): 42–7. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.52.291721>.
- Adam, Isabelle, and Mihály Fazekas. “Are Emerging Technologies Helping Win the Fight Against Corruption? A Review of the State of Evidence.” *Information Economics and Policy* 57 (2021): 100950. <https://doi.org/10.1016/j.infoecopol.2021.100950>.
- Altbach, Philip G., and Jane Knight. “The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities.” *Journal of Studies in International Education* 11, no. 3–4 (2007): 290–305. <https://doi.org/10.1177/1028315307303542>.

- Basyal, David Kumar, Narayan Poudyal, and Ji-Won Seo. "Does E-government Reduce Corruption? Evidence from a Heterogeneous Panel Data Model." *Transforming Government: People, Process and Policy* 12, no. 2 (2018): 134–54. <https://doi.org/10.1108/tg-12-2017-0073>.
- Bauhr, Monika, Ágnes Czibik, Jenny de Fine Licht, and Mihály Fazekas. "Lights on the Shadows of Public Procurement: Transparency as an Antidote to Corruption." *Governance* 33, no. 3 (2019): 495–523. <https://doi.org/10.1111/gove.12432>.
- Cao, Wenjun, Ziwei Fang, Guoqiang Hou, Mei Han, Xinrong Xu, Jiaxin Dong, Jianzhong Zheng. "The Psychological Impact of the COVID-19 Epidemic on College Students in China." *Psychiatry Research* 287 (2020): 112934. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112934>.
- Chordiya, Rashmi, Meghna Sabharwal, Jeannine E. Relly, and Evan M. Berman. "Organizational Protection for Whistleblowers: A Cross-National Study." *Public Management Review* 22, no. 4 (2019): 527–52. <https://doi.org/10.1080/14719037.2019.1599058>.
- Cotton, Debby R. E., Peter A. Cotton, and J. Reuben Shipway. "Chatting and Cheating: Ensuring Academic Integrity in the Era of ChatGPT." *Innovations in Education and Teaching International* 61, no. 2 (2024): 228–39. <https://doi.org/10.1080/14703297.2023.2190148>.
- Cross, Duncan, and Julie Prescott. "Editorial: Online and Technology-Based Mental Health Support in Higher Education." *Frontiers in Education* 9 (2024): 1366046. <https://doi.org/10.3389/educ.2024.1366046>.
- Curaj, Adrian, Luke Georghiou, Jennifer Cassingena Harper, and Eva Egron-Polak, eds. *Mergers and Alliances in Higher Education*. Cham: Springer International Publishing, 2015. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-13135-1>.
- EDUCAUSE. *2023 Higher Education Trend Watch*. <https://www.educause.edu/ecar/research-publications/higher-education-trend-watch/2023>.
- Engstrom, David F. "Whither Whistleblowing? Bounty Regimes, Regulatory Context, and the Challenge of Optimal Design." *Theoretical Inquiries in Law* 15, no. 2 (2014): 605–634. <https://doi.org/10.1515/til-2014-0213>.
- Global E-Learning Market to Reach \$457.8 Billion by 2026*. GlobeNewswire, July 13, 2021. <https://www.globenewswire.com/news-release/2021/07/13/2262081/0/en/Global-E-Learning-Market-to-Reach-457-8-Billion-by-2026.html>.
- Graham, Charles R., Ganbat Danaa, Tserenchimed Purevsuren, Adriana Martinez, Cinthia Bittencourt Spricigo, Barbara Maria Camilotti, and Tserenkhand Batsukh. "Digital Learning Transformation in Higher Education: International Cases of University Efforts to Evaluate and Improve Blended Teaching Readiness." *Education Sciences* 13, no. 11 (2023): 1143. <https://doi.org/10.3390/educsci13111143>.
- Koh, Joyce Hwee Ling, and Ben Kei Daniel. "Shifting Online During COVID-19: A Systematic Review of Teaching and Learning Strategies and Their Outcomes." *International Journal of Educational Technology in Higher Education* 19 (2022): 56. <https://doi.org/10.1186/s41239-022-00361-7>.
- Kubatko, Oleksandra, Diana Kharchenko, Vladyslav Piven, and Dmytro Lytvynenko. "The Role of Economic and Digital Factors in Combating Corruption." *Economy and Society* 48 (2023). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-19>.
- Raccanello, Daniela, et al. "Coping and Emotions of Global Higher Education Students to the Ukraine War Worldwide." *Scientific Reports* 14, no. 1 (2024). <https://doi.org/10.1038/s41598-024-59009-3>.
- Rajkumar, Ravi Philip. "COVID-19 and Mental Health: A Review of the Existing Literature." *Asian Journal of Psychiatry* 52 (2020): 102066. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102066>.
- Siri, Anna, Cinzia Leone, and Rita Bencivenga. "Equality, Diversity, and Inclusion Strategies Adopted in a European University Alliance to Facilitate the Higher Education-to-Work Transition." *Societies* 12 (2022): 140. <https://doi.org/10.3390/soc12050140>.
- UNESCO. *New Report Calls for Higher Education Institutions to Embrace the 2030 Agenda*. February 15, 2022. <https://www.unesco.org/en/articles/new-report-calls-higher-education-institutions-embrace-2030-agenda>.
- World Bank. "Support to Countries throughout the Education Cycle." <https://www.worldbank.org/en/topic/education/overview>.

Bibliography

- Adam, Isabelle, and Mihály Fazekas. "Are Emerging Technologies Helping Win the Fight Against Corruption? A Review of the State of Evidence." *Information Economics and Policy* 57 (2021): 100950. <https://doi.org/10.1016/j.infoecopol.2021.100950>.
- Altbach, Philip G., and Jane Knight. "The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities." *Journal of Studies in International Education* 11, no. 3–4 (2007): 290–305. <https://doi.org/10.1177/1028315307303542>.
- Basyal, David Kumar, Narayan Poudyal, and Ji-Won Seo. "Does E-government Reduce Corruption? Evidence from a Heterogeneous Panel Data Model." *Transforming Government: People, Process and Policy* 12, no. 2 (2018): 134–54. <https://doi.org/10.1108/tg-12-2017-0073>.
- Bauhr, Monika, Ágnes Czibik, Jenny de Fine Licht, and Mihály Fazekas. "Lights on the Shadows of Public Procurement: Transparency as an Antidote to Corruption." *Governance* 33, no. 3 (2019): 495–523. <https://doi.org/10.1111/gove.12432>.
- Buhaichuk, Kateryna. "International and Foreign Standards of Legal Status and Protection of Whistleblowers and Their Implementation in National Practice." *Juridical Scientific and Electronic Journal* 1 (2023): 665–9. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/158> [in Ukrainian].
- Cao, Wenjun, Ziwei Fang, Guoqiang Hou, Mei Han, Xinrong Xu, Jiabin Dong, Jianzhong Zheng. "The Psychological Impact of the COVID-19 Epidemic on College Students in China." *Psychiatry Research* 287 (2020): 112934. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112934>.
- Chordiya, Rashmi, Meghna Sabharwal, Jeannine E. Rely, and Evan M. Berman. "Organizational Protection for Whistleblowers: A Cross-National Study." *Public Management Review* 22, no. 4 (2019): 527–52. <https://doi.org/10.1080/14719037.2019.1599058>.
- Cotton, Debby R. E., Peter A. Cotton, and J. Reuben Shipway. "Chatting and Cheating: Ensuring Academic Integrity in the Era of ChatGPT." *Innovations in Education and Teaching International* 61, no. 2 (2024): 228–39. <https://doi.org/10.1080/14703297.2023.2190148>.
- Cross, Duncan, and Julie Prescott. "Editorial: Online and Technology-Based Mental Health Support in Higher Education." *Frontiers in Education* 9 (2024): 1366046. <https://doi.org/10.3389/educ.2024.1366046>.
- Curaj, Adrian, Luke Georghiou, Jennifer Cassingena Harper, and Eva Egron-Polak, eds. *Mergers and Alliances in Higher Education*. Cham: Springer International Publishing, 2015. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-13135-1>.
- EDUCAUSE. *2023 Higher Education Trend Watch*. <https://www.educause.edu/ecar/research-publications/higher-education-trend-watch/2023>.
- Engstrom, David F. "Whither Whistleblowing? Bounty Regimes, Regulatory Context, and the Challenge of Optimal Design." *Theoretical Inquiries in Law* 15, no. 2 (2014): 605–634. <https://doi.org/10.1515/til-2014-0213>.
- Global E-Learning Market to Reach \$457.8 Billion by 2026*. GlobeNewswire, July 13, 2021. <https://www.globenewswire.com/news-release/2021/07/13/2262081/0/en/Global-E-Learning-Market-to-Reach-457-8-Billion-by-2026.html>.
- Graham, Charles R., Ganbat Danaa, Tserenchimed Purevsuren, Adriana Martínez, Cinthia Bittencourt Spricigo, Barbara Maria Camilotti, and Tserenkhand Batsukh. "Digital Learning Transformation in Higher Education: International Cases of University Efforts to Evaluate and Improve Blended Teaching Readiness." *Education Sciences* 13, no. 11 (2023): 1143. <https://doi.org/10.3390/educsci13111143>.
- Kalashnikova, Svitlana, and Oleksandra Orzhel. "Optimization of the Network of Higher Education Institutions: Theoretical Features and Practical Recommendations." *International Scientific Journal of Universities and Leadership* 13 (2022): 89–129. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2022-13-89-129> [in Ukrainian].
- Koh, Joyce Hwee Ling, and Ben Kei Daniel. "Shifting Online During COVID-19: A Systematic Review of Teaching and Learning Strategies and Their Outcomes." *International Journal of Educational Technology in Higher Education* 19 (2022): 56. <https://doi.org/10.1186/s41239-022-00361-7>.
- Kubatko, Oleksandra, Diana Kharchenko, Vladyslav Piven, and Dmytro Lytvynenko. "The Role of Economic and Digital Factors in Combating Corruption." *Economy and Society* 48 (2023). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-19>.

- Pifko, Oleksandr. "Global Trends in Higher Education: Prospects for the Development and Modernization of Domestic Policy." *Constitutional State* 52 (2023): 42–7. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.52.291721> [in Ukrainian].
- Raccanello, Daniela, et al. "Coping and Emotions of Global Higher Education Students to the Ukraine War Worldwide." *Scientific Reports* 14, no. 1 (2024). <https://doi.org/10.1038/s41598-024-59009-3>.
- Rajkumar, Ravi Philip. "COVID-19 and Mental Health: A Review of the Existing Literature." *Asian Journal of Psychiatry* 52 (2020): 102066. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102066>.
- Siri, Anna, Cinzia Leone, and Rita Bencivenga. "Equality, Diversity, and Inclusion Strategies Adopted in a European University Alliance to Facilitate the Higher Education-to-Work Transition." *Societies* 12 (2022): 140. <https://doi.org/10.3390/soc12050140>.
- UNESCO. *New Report Calls for Higher Education Institutions to Embrace the 2030 Agenda*. February 15, 2022. <https://www.unesco.org/en/articles/new-report-calls-higher-education-institutions-embrace-2030-agenda>.
- Vnukova, Nataliia, and Halyna Sotska. "Transformation of Education to Achieve Sustainable Development Goals 2030: A New Pedagogical Paradigm." *UNESCO Chair Journal "Lifelong Professional Education in the XXI Century"* 7, no. 1 (2023): 7–21. [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(7\).2023.7-21](https://doi.org/10.35387/ucj.1(7).2023.7-21) [in Ukrainian].
- World Bank. "Support to Countries throughout the Education Cycle." <https://www.worldbank.org/en/topic/education/overview>.
- Zapukhliak, Ivanna, Lesya Verbovska, Nazarii Malaniuk, Maryna Boiko. "Changes in Higher Education Institutions on the Way to Sustainable Development." *Scientific Herald of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (Economy and Management of Oil and Gas Industry)* 28, no. 2 (2023): 96–107. [https://doi.org/10.31471/2409-0948-2023-2\(28\)-96-107](https://doi.org/10.31471/2409-0948-2023-2(28)-96-107) [in Ukrainian].

Mariia Shkurat

National University of Kyiv-Mohyla Academy

RESEARCH AND GLOBAL TRENDS IN CHANGES IN STATE POLICIES IN THE SPHERE OF HIGHER EDUCATION

Abstract

The article analyses key global trends influencing the higher education system, including digitalisation, the application of artificial intelligence, internationalisation, security and inclusiveness, and the integration of sustainable development principles. The COVID-19 pandemic is highlighted as a pivotal catalyst for digital transformation in education, reshaping the organisation of educational processes. Various challenges associated with ensuring the quality of online learning are examined.

Particular attention is devoted to the role of artificial intelligence as a transformative factor in educational processes. This includes its capacity to automate administrative functions and personalise students' learning trajectories. Artificial intelligence facilitates the development of interactive learning environments, adaptive educational platforms, and data-driven solutions, enabling a more effective response to contemporary educational demands. However, the use of artificial intelligence also presents significant ethical challenges, such as preventing academic misconduct associated with the improper use of generative language models. Moreover, legal concerns arise regarding the protection of student data privacy and the broader implications of automated decision-making on academic integrity. Therefore, integrating artificial intelligence into education necessitates a comprehensive approach that addresses technical, ethical, and legal dimensions.

The role of internationalisation in aligning educational programmes with global standards and enhancing the competitiveness of universities on the international stage is also explored. Furthermore, the implementation of anti-corruption strategies, particularly through the digitalisation of public services and the establishment of legal safeguards for whistleblowers, is identified as a critical component for enhancing transparency and efficiency in higher education governance. Finally, the integration of innovative technologies, international standards, and principles of integrity is shown to contribute to the sustainable development of the higher education system.

Keywords: higher education, public policy and education, prevention of corruption, trends.

Матеріал надійшов 13 січня 2025 р.

Шкурат Марія Андріївна – аспірантка кафедри політології факультету соціальних наук та соціальних технологій Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Shkurat Mariia – PhD student at the Department of Political Science, Faculty of Social Sciences and Social Technologies, National University of Kyiv-Mohyla Academy

ORCID iD: 0009-0006-2355-3953

E-mail: m.shkurat@ukma.edu.ua

Цитування (Чикаго: виноска і бібліографія):

Шкурат, Марія. «Дослідження і світові тенденції змін у державних політиках у сфері вищої освіти». *Empirio* 2, № 1 (2025): 55–66. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.1.55-66>.

Citation (Chicago: Notes and Bibliography):

Shkurat, Mariia. “Research and Global Trends in Changes in State Policies in the Sphere of Higher Education.” *Empirio* 2, no. 1 (2025): 55–66. <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2025.2.1.55-66> [in Ukrainian].

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)